

Center for Media
Information and
Social Research

Հանրային տեղեկատվության հասանելիություն 2023-2024 թթ

2024 թվականի սեպտեմբեր

Փաստաթուղթը պատրաստվել է ՁԼՄ-ների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոնի (CMIS) կողմից՝ Վրաստանում ԱՄՆ դեսպանատան աջակցությամբ: Փաստաթղթի բովանդակության պատասխանատվությունը կրում է «Լրատվամիջոցների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոնը» և այն կարող է չարտացոլել դոնորի տեսակետներն ու կարծիքները:

Ծրագրի ղեկավար՝ Եկատերինե Բասիլայա

Ծրագրի հետազոտողներ՝ Մամուկա Անգուլաձե, Նինո Նարիմանիշվիլի, Մանոն

Բոկուչավան, Խատիա Գուրաշվիլին և Դեա Մանագաձեն

Փաստաթուղթը պատրաստել են Եկատերինե Բասիլայան, Անա Կեշելաշվիլին, Մամուկա Անգուլաձեն, Նինո Նարիմանիշվիլին, Մանոն Բոկուչավան, Խատիա Գուրաշվիլին և Դեա Մանագաձեն:

-Փաստաթղթից քաղվածքների օգտագործումը թույլատրվում է միայն տեքստի ամբողջականությունը պահպանելով, հատվածը կոնտեքստից դուրս չօգտագործելու պայմանով:

Բովանդակություն

Ներածություն	4
Հիմնական բացահայտումներ.	5
Ընդհանուր պատկերը -Արձագանքելով հանրային տեղեկատվության հարցումներին	6
Պետական կառույցների արձագանքը՝ մանրամասն	11
Պահանջվող տեղեկատվության առարկա	16
Ամփոփում	18

■ Ներածություն

2023 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2024 թվականի օգոստոսը “Լրատվամիջոցների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոնը”, ԱՄՆ դեսպանատան դեմոկրատական հանձնաժողովի Փոքր դրամաշնորհային ծրագրի աջակցությամբ իրականացրել է «Աջակցություն ՉԼՄ-ների ազատությանը և քաղաքացիների ներգրավվածությանը հանրային տեղեկատվության հասանելիության միջոցով»: Ծրագրի նպատակն էր աջակցել ՉԼՄ-ներին և քաղաքացիներին հանրային տեղեկատվության պատրաստման գործընթացում, ինչպես նաև ՉԼՄ-ների հետ համագործակցելով՝ հավաքագրել վիճակագրական տվյալներ իրենց կողմից պահանջվող հանրային տեղեկատվության վերաբերյալ և վերահսկել հանրային գերատեսչությունների արձագանքն այս տեղեկատվությանը: Սա մեզ հնարավորություն տվեց ստեղծել տվյալների բազա, որտեղ ցանկացած շահագրգիռ անձ հնարավորություն կունենա իմանալու, թե ինչպես են տարբեր պետական կառույցներն արձագանքում լրատվամիջոցների, քաղաքացիների և մեր կազմակերպության կողմից պահանջվող տեղեկատվությանը: Կենտրոնական և տեղական իշխանությունների արձագանքը հանրային տեղեկատվության հարցումներին մեզ ցույց տվեց, թե որքան համակարգային է խնդիրը այն ֆոնին, երբ հանրային տեղեկատվության հասանելիությունը երաշխավորված է Վրաստանի օրենսդրությամբ: Վրաստանի Սահմանադրության 17-րդ հոդվածը նախատեսում է հանրային տեղեկատվության հասանելիությունը, որպես հիմնական իրավունք, մինչդեռ ընդհանուր վարչական օրենսգրքը սահմանում է հանրային տեղեկատվության հասանելիության և ստացման կարգը: Վարչական մարմինների իրավական պարտավորությունն է ապահովել պահանջվող հանրային տեղեկատվության ժամանակին և ճշգրիտ տրամադրումը:

Ծրագրի շրջանակներում մոնիտորները օգնել են բոլոր ցանկացող լրագրողներին/լրատվամիջոցներին, ինչպես նաև այլ մասնավոր անձանց՝ հանրային տեղեկատվություն ստանալու գործընթացում: Տվյալները հավաքագրվել են 2023 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2024 թվականի հուլիսը: Լրատվամիջոցների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոնի հետազոտողները տվյալներ են հավաքել Վրաստանի գրեթե բոլոր շրջաններում գործող 46 լրատվամիջոցների հետ համագործակցությամբ: Միաժամանակ

հավաքագրվել են տվյալներ վարչական մարմիններից և հանրային գերատեսչություններից պահանջվող տեղեկատվությանը քաղաքացիների արձագանքի վերաբերյալ: Պատրաստվել է ծրագրի կայքը (www.cmis.ge), որտեղ տեղակայված է տվյալների բազան, և որտեղից յուրաքանչյուրը (քաղաքացի և կազմակերպություն) կարող է հաղորդագրություն ուղարկել և օգնություն ստանալ ծրագրի անձնակազմից հանրային տեղեկատվության հարցումը պատրաստելու հարցում:

Հիմնական բացահայտումներ.

- ▶ Հանրային տեղեկատվություն տրամադրելու պարտավորություն ունեցող գերատեսչությունները չեն արձագանքում ստացված նամակների 41%-ին կամ խախտում են օրենքով սահմանված ժամկետները, 18%:
- ▶ Ընդհանուր առմամբ, կենտրոնական և տեղական գերատեսչությունների կողմից ստացված հանրային տեղեկատվության հարցումների միայն 26%-ին է տրվել լիարժեք պատասխան:
- ▶ Կենտրոնական գերատեսչությունները չեն արձագանքում հանրային տեղեկատվության հարցումների կեսից ավելի (53%) դեպքերին: Բացի այդ, նամակների 11%-ին պատասխանվում է ժամկետը խախտելով:
- ▶ Կենտրոնական գերատեսչությունները հազվադեպ են ամբողջական պատասխաններ տալիս, - 19%:
- ▶ Տեղական գործակալությունները հարցումների 38%-ը թողնում են անպատասխան, իսկ 20%-ը ուշ է պատասխանում:
- ▶ Տեղական գործակալությունների կողմից ստացված նամակների միայն 28%-ին է ամբողջությամբ պատասխանվել:
- ▶ Պետական մարմիններին ուղարկված հանրային տեղեկատվության հարցման նամակների թեման հիմնականում վերաբերում էր սոցիալական զբաղվածության ծրագրին (22%), որից 55%-ը մնացել է անպատասխան, ստացված պատասխանների գրեթե կեսը՝ 49%-ը վերադարձվել է ժամկետը խախտելով: Ամբողջական պատասխան է վերադարձվել միայն 12%-ին, մասնակի՝ 10%: Երկրորդ թեման, որը գերակշռում էր՝ կապված քաղաքապետարանի բյուջեի ծախսերի հետ, ընդհանուր տվյալների 20%-ն է, հարցումների մեկ չորրորդը 25%-ը մնացել է անպատասխան: Ստացված պատասխանների 31%-ը վերադարձվել է ժամկետի խախտմամբ: Կատարյալ պատասխան է եկել 24%:

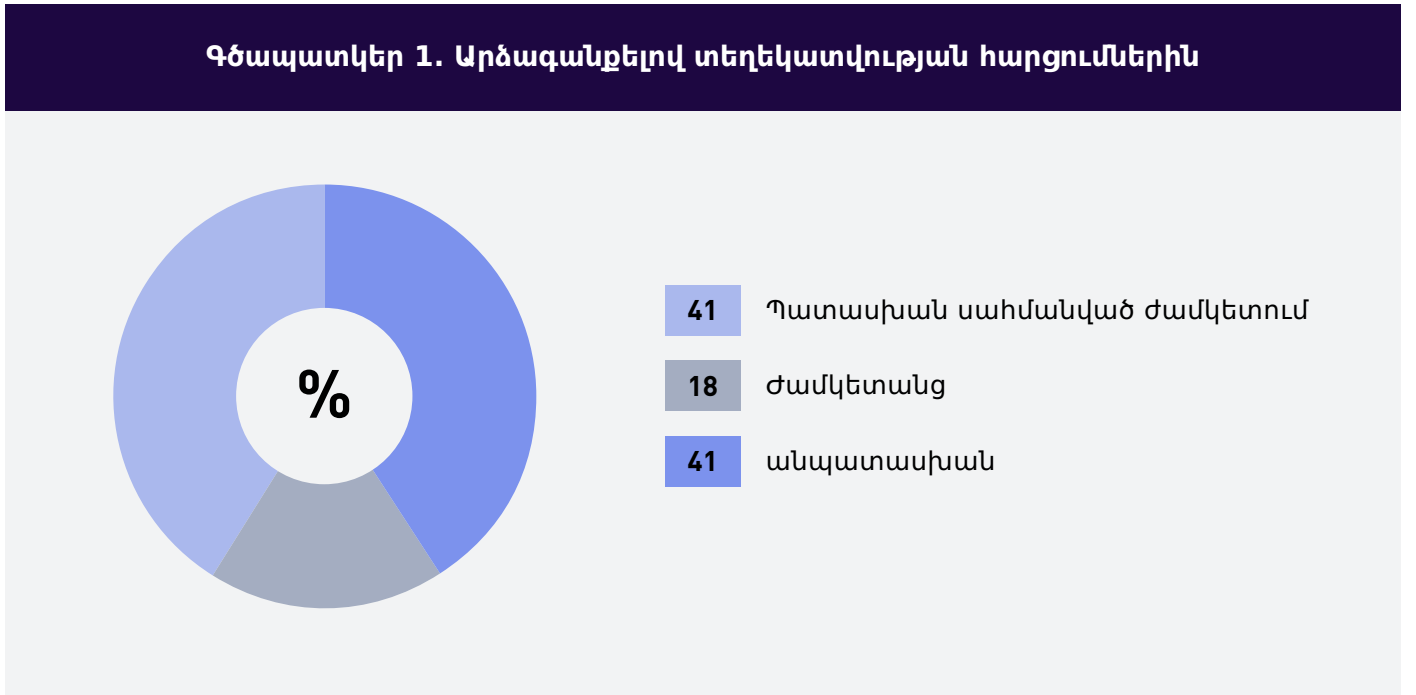
Տեղեկատվության մասնակի հրապարակումը, որոշ դեպքերում, կարող է դիտվել, որպես լրատվամիջոցի բովանդակության վրա ազդելու փորձ, քանի որ, չնայած օրենքի պահանջին, պետական կազմակերպությունն ինքն է որոշում, թե տեղեկատվության որ հատվածը տրամադրի լրատվամիջոցին՝ դրանով իսկ ազդելով լրագրողական աշխատանքների վրա:

Հետազոտության շրջանակներում բացահայտված կենտրոնական և տեղական գերատեսչությունների կողմից թափանցիկության և հաշվետվողականության բացակայությունը խոչընդոտում է հանրային վերահսկողությանը և հաշվետվողականությանը, ինչն իր հերթին բարդացնում է հասարակության ներգրավվածությունը որոշումների կայացման գործընթացում, հանրային իրազեկումը և պաշտոնյաներին պատասխանատվության ենթարկելը:

Ընդհանուր պատկերը - Արձագանքելով հանրային տեղեկատվության հարցումներին

Հավաքագրված վիճակագրական տվյալների համաձայն՝ 1863 նամակ է ուղարկվել տարբեր գերատեսչություններին և կազմակերպություններին՝ պահանջելով հանրային տեղեկատվություն: Դրանցից քաղաքացիների նախաձեռնությամբ ուղարկված նամակների թիվը 86-ն է, որոնք ուղարկվել են «Լրատվամիջոցների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոն»-ի կողմից իրենց դիմումի հիման վրա:^{1 1}

Հանրային տեղեկատվություն պահանջող նամակների մեկ երրորդից ավելին 41%-ը (764 նամակ) ընդհանրապես մնացել է անպատասխան, իսկ 18%-ը (341) պատասխանվել է ուշ՝ գերազանցելով օրենքով սահմանված ժամկետները: Անկախ նրանից՝ ի վերջո տեղեկությունը տրամադրվել է ամբողջությամբ, թե մասնակի, եթե մերժման նամակ է գալիս, պատասխանի հետաձգումը համարվում է օրենքի խախտում:

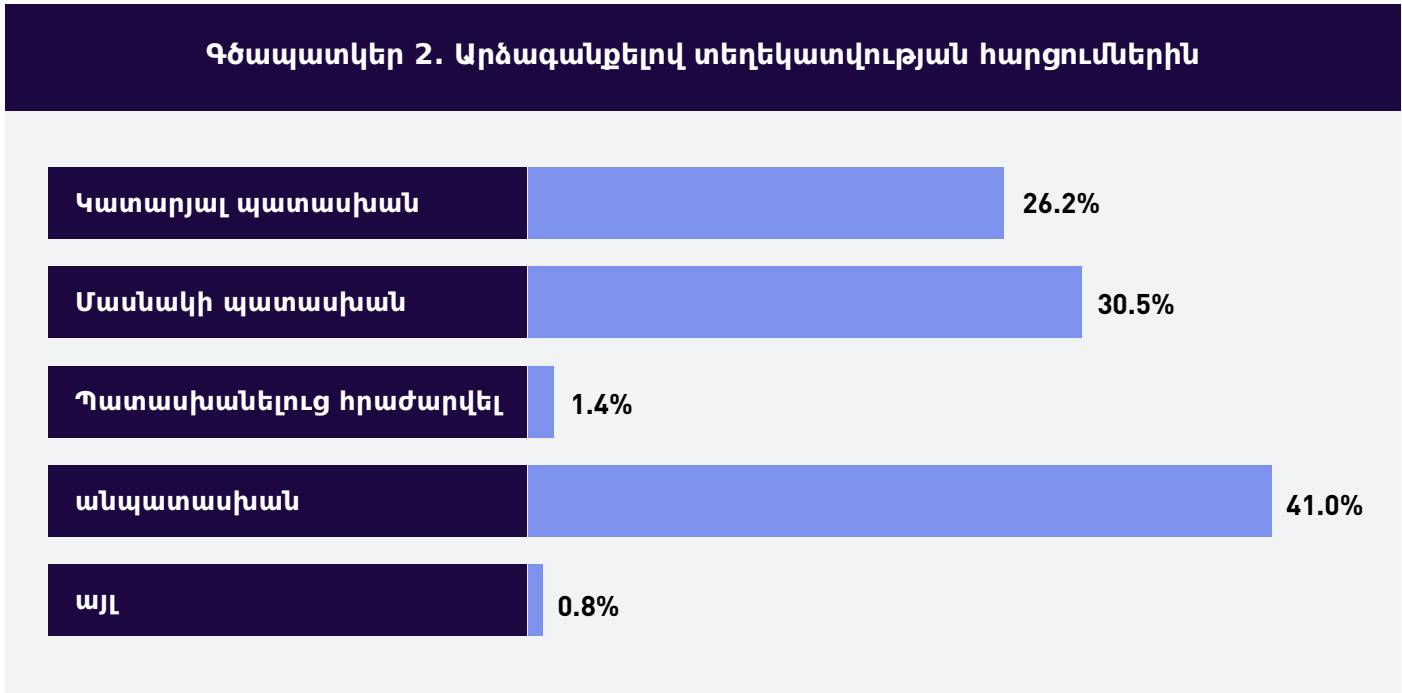

Ավելի ուշադիր նայելով՝ ստորև բերված գծապատկերը հստակ ցույց է տալիս, որ հանրային

1 Այս ցուցանիշները միայն մեզ հասանելի տվյալների նկարագրությունն են և չեն մատնանշում որևէ տարածաշրջանի ՉԼՄ-ների կամ քաղաքացիների քիչ թե շատ ներգրավվածություն կամ քիչ թե շատ ուշադրություն որևէ տարածաշրջանի կառույցների նկատմամբ: Այս ցուցանիշները չպետք է ընդունվեն որպես ներկայացուցչական, և, հետևաբար, դրանց վերլուծությունը հնարավոր է միայն տարածաշրջանում համամասնությունները որոշելով և համեմատելով, որի արդյունքներն ավելի մանրամասն կներկայացվեն ստորև:

տեղեկատվության հարցումների նամակների քառորդից մի փոքր ավելին՝ 26.2%-ը (488) ստացել է համապարփակ պատասխան, թեև այդ պատասխաններից 26%-ը (128) տրվել են ժամկետը խախտում: Նամակների գրեթե մեկ երրորդը՝ 30,5%-ը (569), մասնակիորեն պատասխանել են համապատասխան գերատեսչությունների կողմից: Այստեղ նույնպես բարձր է ժամկետների խախտմամբ տրամադրվող տեղեկատվության տեսակարար կշիռը՝ 35% (201): Պատասխանելուց գրավոր մերժումը վերադարձրել է 27 (1,4%):

Այս դեպքում, նրանց գրեթե մեկ երրորդը, 30% (8) - ուշ: «Այլ» կատեգորիայում նշված 15 (0.8%) դեպքերում դիտարկվում են վերադարձված միջանկյալ պատասխանները՝ պայմանով, որ հարցումը կատարվել է, թեև հարցման տվյալների վերլուծության ժամանակահատվածում տվյալների կարգավիճակը չի փոխվել:

Նշում. Այս սյունակներում ներառում են պատասխաններ ինչպես ժամանակին, այնպես էլ ոչ ժամանակին ստացված նամակներին:

Եթե, ըստ վերևում նշված տվյալների, երևում է, որ դեպքերի կեսից ավելիում լրագրողները/կազմակերպությունները ստացել են տեղեկատվության հարցմանը որոշակի պատասխան, ապա ստորև ներկայացված գծապատկերն ավելի պարզ ցույց է տալիս, թե որքանով են նրանք կարողացել ստանալ հանրային տեղեկատվություն. համապատասխան գերատեսչություններից՝ ժամանակին, քանի որ արտացոլում է նաև սահմանված ժամկետներում և ժամկետի խախտմամբ ստացված պատասխանների տեսակարար կշիռը:

Մասնակի պատասխան	65%	35%
Պատասխանելուց հրաժարվել	70%	30%
այլ	73%	27%

Եթե նայենք ընդհանուր պատկերին, ապա ուղարկված 1863 նամակից օրինական ժամկետում ամբողջական պատասխան է վերադարձվել ընդամենը 360 հարցում: 368 նամակին տրվել է մասնակի պատասխան, իսկ 19 դեպքում մերժումը գրավոր հետ է վերադարձվել: 11 նամակը ունեն այլ կարգավիճակ, որը ներառում է նամակներ, որոնք ստացել են միայն միջանկյալ պատասխան, կամ ցանկացած նամակ, որը չի պատկանում նախապես սահմանված կատեգորիաներին: Տվյալները հստակ ցույց են տալիս հանրային տեղեկատվության հասանելիության համակարգային խնդիրներն ու տարբեր տեսակի խախտումները: Օրինակ, ուշացած պատասխանը կարող է անօգուտ լինել լրատվամիջոցների, քաղաքացիների կամ ցանկացած այլ անձի համար, ով տեղեկատվության կարիք և պահանջ ունի: Տեղեկատվությունը համարվում է փչացող ապրանք, և կոնկրետ իրավիճակում դրա ուշ հրապարակումը ոչ միայն օրենքով սահմանված պահանջների խախտում է, այլև լուրջ խոչընդոտ է ստեղծում լրատվամիջոցների համար՝ տվյալ պահին համապատասխան տեղեկատվություն հաղորդելու առումով:

Նշված ժամկետում 1863 հարցումներից միայն 19%-ը (360) ստացավ կատարյալ պատասխան, ինչը շատ ցածր ցուցանիշ է: Հանրային տեղեկատվությանը վերաբերող հարցերին մակերեսային կամ թերի պատասխաններ տալը, ցավոք, նույնպես սովորական պրակտիկա է. դեպքերի գրեթե մեկ երրորդը նման պատասխան է վերադարձվել տեղեկատվության հարցում: Այնուամենայնիվ, մասնակի պատասխանների 35%-ը վերադարձվել է ուշ, ինչը նույնպես պոտենցիալ տեղեկատվությունը դարձնում է ավելի անօգուտ: Այս ամենը այն ֆոնին, որ շատ հաճախ տեղեկատվության հարցումները տարբեր կառույցների կողմից մնում են անպատասխան: Այս մասին ավելի մանրամասն կխոսենք ստորև:

Կենտրոնական և մարզային գործակալությունների արձագանքը

Շուրջ մեկ տարվա հավաքագրված տվյալների համաձայն՝ ՉԼՄ-ները և «Լրատվամիջոցների, տեղեկատվության և սոցիալական հետազոտությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունը ամենից հաճախ հանրային տեղեկատվություն են պահանջել Վրաստանի տարբեր կենտրոնական գերատեսչություններից (պահանջվող տեղեկատվության ընդհանուր քանակի 21%-ը): Տարածաշրջանների շրջանում Իմերեթիի շրջանի վարչական մարմիններից տեղեկություններ ստանալու հարցումների թիվը բավականին մեծ է, այն է՝ նամակների ընդհանուր թվի 18%-ը: Սամեգրելո-Չեմո Սվանեթիում և Կախեթիում այս ցուցանիշը կազմում է 10%, իսկ մյուս շրջաններում՝ 10%-ից ցածր: Ստորև բերված աղյուսակը ավելի

մանրամասն ցույց է տալիս տարբեր տարածաշրջանների գործակալություններից պահանջվող տեղեկատվության ծավալը և ընդհանուր տվյալների տեսակարար կշիռը:

Աղյուսակ 1.

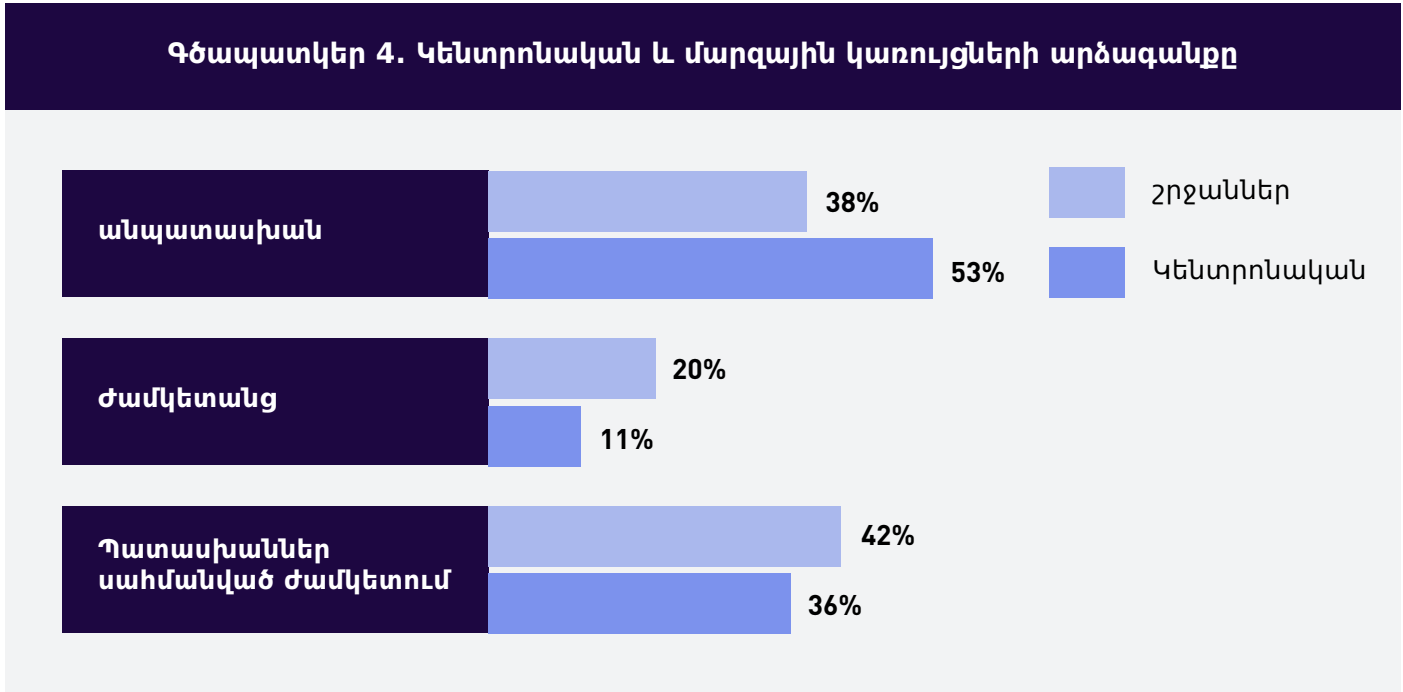
Կենտրոնական և տեղական իշխանություն պահանջ ժամկետի խախտմամբ սահմանված ժամկետում	պահանջ	ժամկետի խախտմամբ	սահմանված ժամկետում	սահմանված ժամկետում
Կենտրոնական	390 (21%)	207 (53%)	44 (11%)	139 (36%)
Իմերեթի	335 (18%)	111 (33%)	64 (19%)	160 (45%)
Սամեգրելո-Չեմո Սվանեթի	179 (10%)	62 (35%)	41 (23%)	76 (42%)
Կախեթի	178 (10%)	61 (34%)	53 (30%)	64 (36%)
Աջարա	142 (8%)	58 (41%)	25 (18%)	59 (42%)
Քվեմո Քարթլի	139 (7%)	52 (37%)	29 (21%)	58 (42%)
Սամցխե-Չավախեթի	133 (7%)	47 (35%)	22 (17%)	64 (48%)
Շիդա Քարթլի	105 (6%)	51 (49%)	21 (20%)	33 (31%)
Ռաչա-Լեչխումի/Քվեմո Սվանեթի	72 (4%)	32 (44%)	7 (10%)	33 (46%)
Թբիլիսի	66 (4%)	34 (52%)	3 (5%)	29 (44%)
Սցխեթա-Մթիանեթի	64 (3%)	19 (30%)	24 (38%)	21 (33%)
Գուրիա	60 (3%)	30 (50%)	8 (13%)	22 (37%)
ընդհանուր	1863	764 (41%)	341 (18%)	758 (41%)

Վերոնշյալ աղյուսակից պարզ է դառնում, որ հանրային տեղեկատվության հարցումների առնվազն մեկ երրորդը մնացել է անպատասխան ինչպես կենտրոնական, այնպես էլ մարզային տեղական վարչական մարմինների կողմից: Պատասխանները հաճախ վերադարձվում են օրենքով սահմանված ժամկետների խախտմամբ, իսկ նամակների նույնիսկ կեսը տասնօրյա ժամկետում չեն վերադարձվում:

Առկա տվյալները թույլ են տալիս համեմատել կենտրոնական և մարզերի գերատեսչությունների կողմից հանրային տեղեկատվության հարցումներին արձագանքելու ցուցանիշները: Կենտրոնական վարչական մարմիններից տեղեկություն է պահանջվել 390 անգամ, իսկ

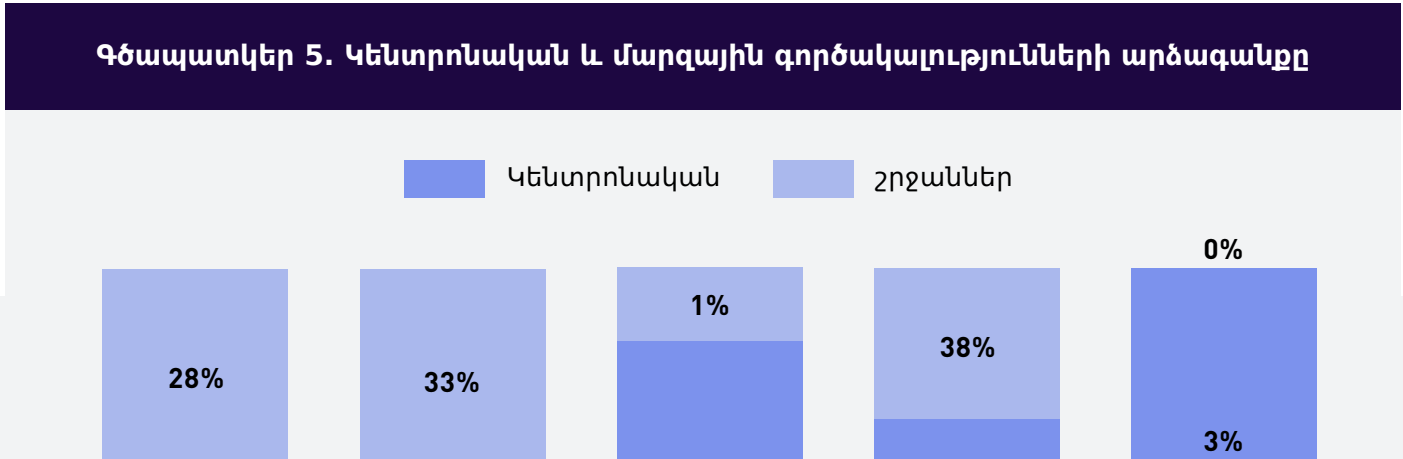
մարզային գերատեսչություններից՝ 1473 անգամ: Ինչպես երևում է ստորև ներկայացված գծապատկերից, ուղարկված նամակների մեծ մասը՝ 53%-ը (207) մնացել է անպատասխան կենտրոնական իշխանությունների կողմից և միայն 36%-ին (139) է պատասխանել օրենքով սահմանված ժամկետում, իսկ 11%-ին (44).) պատասխանները վերադարձվել են ժամկետի խախտմամբ:

Մարզերի դեպքում անպատասխան նամակների տեսակարար կշիռն ավելի քիչ է՝ այն կազմում է 38% (557), իսկ ժամանակին վերադարձված պատասխանները մի փոքր ավելի են՝ 42% (916): Ուղարկված հարցումների մեկ հինգերորդին՝ 20%-ին (297) պատասխանները վերադարձվել են օրենքով սահմանված ժամկետի խախտմամբ:

Ընդհանուր առմամբ, կենտրոնական վարչական մարմիններից ստացված հանրային տեղեկատվության հարցումների միայն 19%-ին (74) է տրվել ամբողջական պատասխան, իսկ 20%-ին (79)՝ մասամբ: 17 (4%) դեպքերում մերժվել է պատասխանել, իսկ 13-ը (3%) ունի այլ կարգավիճակ: Սակայն ստացված պատասխանների գրեթե մեկ քառորդը՝ 24%-ը (44), վերադարձվել է սահմանված ժամկետների խախտմամբ:

Տեղական գերատեսչությունները (ինքնակառավարում, քաղաքապետարան, այդ թվում՝ Թբիլիսիի) հարցումների 28%-ին (414) տվել են ամբողջական պատասխան, իսկ 33%-ին (490)՝ մասնակի, 10 դեպքում (1%)՝ պատասխանին: մերժվել է, իսկ կարգավիճակը տարբերվել է միայն 2 (0.1%) տառով: Նշենք, որ 916 նամակների պատասխանները վերադարձվել են, սակայն դրանցից 32%-ը (297) հասել է հեղինակներին օրենքով սահմանված ժամկետների խախտմամբ:

Նշում. Այս պատասխանները ներառում են պատասխաններ ինչպես ժամանակին, այնպես էլ ոչ ժամանակին ստացված նամակներին:

Եթե համեմատենք կենտրոնական և տարածաշրջանային տվյալների համամասնությունները, ապա կարելի է ասել, որ մարզային իշխանությունները ավելի հաճախ են պատասխանում պահանջվող տեղեկատվության ամբողջական կամ մասնակի պատասխաններին և ավելի քիչ են անպատասխան թողնում նամակները, քան կենտրոնական իշխանությունները:

Պետական կառույցների արձագանքը՝ մանրամասն

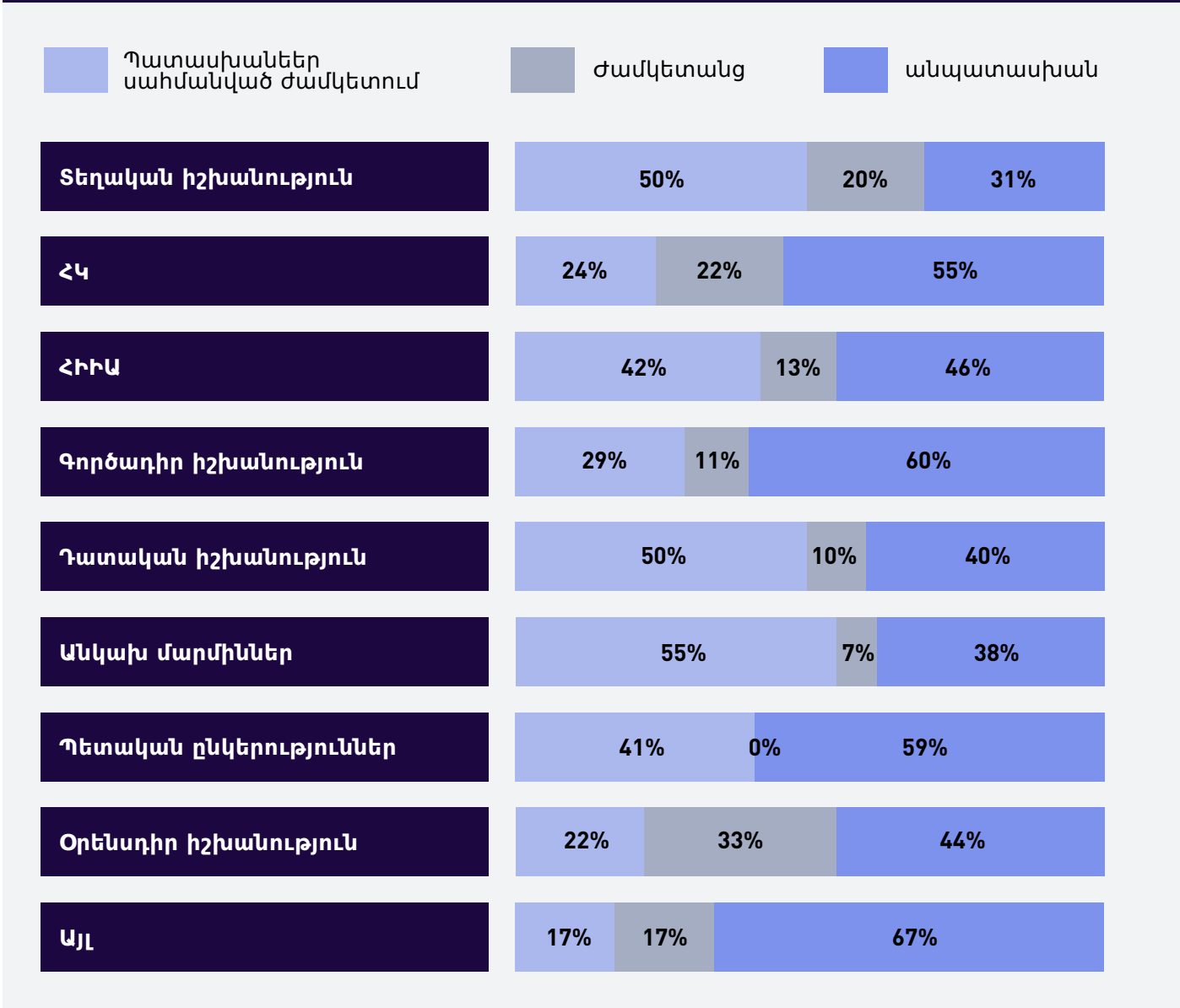
Վրաստանում հավաքագրված տվյալների համաձայն՝ տեղեկատվություն ամենից հաճախ՝ 982 (52,7%) դեպքերում, պահանջվում է տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, քաղաքապետարանից և քաղաքապետարանից: Նրանց հաջորդում են պետական ոչ ձեռնարկատիրական ոչ առևտրային իրավաբանական անձինք (ՀԿ), որոնց մեծամասնությունը տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից ստեղծված կազմակերպություններ են: Ոչ ձեռնարկատիրական (ոչ առևտրային) իրավաբանական անձինք ուսումնասիրվել է հանրային տեղեկատվության հարցումների 451 դեպք:

Աղյուսակ 2.

Պետական կառույցները	Ընդհանուր պահանջարկը
Տեղական ինքնակառավարում	982 (52,7%)
ՀԿ	451 (24,2%)

ՀԻԻԱ	183 (9,8%)
Գործադիր իշխանություններ	156 (8,4%)
Դատական իշխանություն	30 (1,6%)

Գծապատկեր 6. Կառավարման ինստիտուտների արձագանքը

Ինչպես արդեն նշվեց, ուսումնասիրված տվյալների համաձայն՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններին ամենից հաճախ դիմել են հանրային տեղեկատվության հարցում, իսկ դեպքերի գրեթե մեկ երրորդում (31%) հարցումը մնացել է անպատասխան, իսկ 20%-ը տրված պատասխանները սահմանված ժամկետների խախտմամբ վերադարձվել են հասցեատիրոջը: Պատասխանները սպառիչ են տրվել դեպքերի 33%-ում, մինչդեռ 36%-ը հարցմանը պատասխանել է միայն մասնակի կամ ընդհանուր: Հանրային տեղեկատվության

հարցումներն էլ ավելի հաճախ են անպատասխան թողնվել՝ 55%-ի դեպքում՝ ոչ ձեռնարկատիրական, ոչ առևտրային իրավաբանական անձինք, որոնք հիմնված են պետության վրա, որոնք հաճախ (22%) հարցմանը պատասխանել են ժամկետի խախտմամբ: Հարցմանը ամբողջությամբ պատասխանել են միայն 19%-ի դեպքում, իսկ 26%-ի դեպքում մասնակի: Թեև պետության կողմից ստեղծված հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց հարցումներ են ներկայացվել համեմատաբար ավելի քիչ, սակայն դրանք նույնպես անպատասխան են թողել նամակների 45%-ը, իսկ պատասխանների 13%-ը վերադարձվել է ուշ՝ սահմանված ժամկետների խախտմամբ: Հարցումն ամբողջությամբ և մասնակիորեն բավարարվել է ուղարկված նամակների 25-25%-ով: Գործադիր իշխանություններից տեղեկատվության հարցումների 156 դեպքից 93-ը կամ 60%-ը մնացել է անպատասխան: Ժամկետի խախտմամբ տեղեկատվության 11%-ը հետ է վերադարձվել, և ի վերջո պահանջվող հանրային տեղեկատվությունը ամբողջական է եղել միայն 10%-ի դեպքում, իսկ 22%-ի դեպքում հարցերին տրվել է մասնակի պատասխան: Մնացած գերատեսչություններում շատ ավելի քիչ նամակներ են ուղարկվել տեղեկատվության խնդրանքով, և մենք դրանք մանրամասն չենք քննարկելու, սակայն այս դեպքերում անպատասխան մնացած նամակների տեսակարար կշիռը մեծ է:

Ստորև բերված աղյուսակը ավելի մանրամասն ցույց է տալիս կառավարող տարբեր հաստատությունների կողմից վերադարձված պատասխանների որակն ու քանակը:

Աղյուսակ 3.

Կառավարող հաստատություններ	Կատարյալ	Մասնակի	Պատասխանից հրաժարում	Այլ	Ընդհանուր Պատասխան	Ուստի - ժամկետանց
Տեղական իշխանություն	320 (33%)	355 (36%)	6 (1%)	1 (0%)	682	194 (28%)
ՀԿ	86 (19%)	118 (26%)	0	1 (0%)	205	98 (48%)
ՀԻԻԱ	45 (25%)	45 (25%)	4 (2%)	5 (3%)	99	23 (23%)
Գործադիր իշխանություն	15 (10%)	35 (22%)	8 (5%)	5 (3%)	63	17 (27%)
Դատական իշխանություն	5 (17%)	8 (27%)	4 (13%)	1 (3%)	18	3 (17%)
Անկախ մարմիններ	9 (31%)	3 (10%)	4 (14%)	2 (7%)	18	2 (11%)
Պետական ընկերություններ	4 (24%)	2 (12%)	1 (6%)	0	7	0

Օրենսդիր իշխանություն	4 (44%)	1 (11%)	0	0	5	3 (60%)
Այլ	0	2 (33%)			2	1 (50%)
Ընդամենը	488 (44%)	569 (52%)	27 (2%)	15 (1%)	1099	341 (31%)

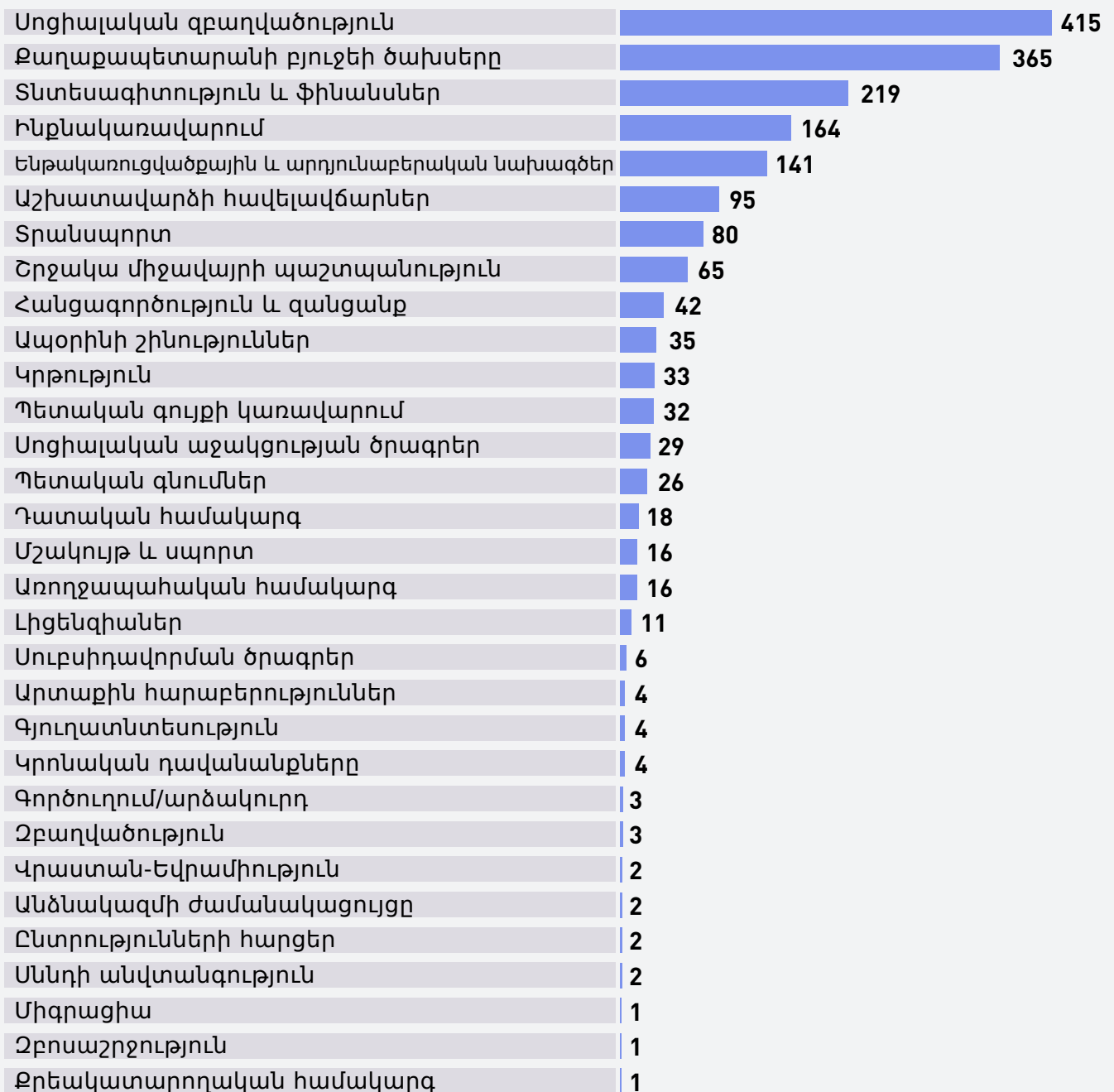
Ընդհանուր առմամբ, 1863 նամակի 1099 պատասխան է վերադարձվել, թեև դրանց գրեթե մեկ երրորդը, 341-ը (31%)՝ օրենքով սահմանված ժամկետների խախտմամբ, ինչը հստակ վկայում է պետական կառույցների կողմից հանրային տեղեկատվության հրապարակայնության խթանման ցածր աստիճանի մասին: Վերադարձված պատասխանների միայն 44%-ն է (488) ամբողջությամբ պատասխանել հարցմանը, իսկ 52%-ը (569) միայն մասամբ է տրամադրել պահանջվող տեղեկատվությունը: 27 (2%) նամակ մերժվել է, իսկ 15 (1%) նամակ այլ կարգավիճակ ունի:

Նշենք, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից վերադարձված ամբողջական պատասխանների գրեթե մեկ չորրորդը՝ 24%-ը (82), ստացվել է օրենքով սահմանված ժամկետի խախտմամբ, ինչը նշանակում է, որ ուղարկված 982 հարցումներից ընդամենը 238-ն է: Նամակները ստացել են ամբողջական պատասխան, իսկ 246 նամակ ստացել է մասնակի պատասխան: ԱԵԱ-ներից պահանջված պատասխաններում պակաս խախտում չի եղել, որից 205 նամակի պատասխաններից 98-ին վերադարձվել են սահմանված ժամկետների խախտմամբ, ինչպես նաև օրենսդիր մարմինն ուղարկված 5 նամակներից 3-ին տրվել է խախտմամբ պատասխան. վերջնաժամկետը:

Պահանջվող տեղեկատվության առարկա

Պահանջվող տեղեկատվությունն ամենից հաճախ՝ 22%-ի (415) դեպքերում, վերաբերում էր սոցիալական զբաղվածության ծրագրին: Դրանցից հարցումների 55%-ը (229) մնացել է անպատասխան, իսկ ստացված պատասխանների գրեթե կեսը՝ 49%-ը (92) վերադարձվել է սահմանված ժամկետների խախտմամբ: Դրանցից միայն 49 նամակին (12%) է ամբողջությամբ պատասխանել, 42 նամակին (10%)՝ մասնակի:

Գծապատկեր 7. Պահանջվող տեղեկատվության առարկա

Մեկ այլ թեմա, որի հետ կապված հաճախակի պահանջվում էր հանրային տեղեկատվություն, վերաբերում էր քաղաքապետարանի բյուջեի ծախսերին: Նմանատիպ հարցումը կազմում է մեզ հասանելի ընդհանուր տվյալների 20%-ը (365): Հարցումների 25%-ը (93) մնացել է անպատասխան, իսկ ստացված 272 պատասխանից 31%-ը (84) վերադարձվել է սահմանված ժամկետների խախտմամբ: Հարցվող հանրային տեղեկատվությանն ուղարկված 365 նամակներից միայն 24%-ն է ստացել ամբողջական պատասխան, 89 պատասխան վերադարձվել է օրենքով սահմանված ժամկետում, իսկ թերի պատասխանները՝ ժամանակին վերադարձվել են 99 (27%) նամակներին:

Այլ թեմաներով պահանջվող նամակների թիվը զգալիորեն պակաս էր: Նրանց բազմազանությունը հստակ երևում է վերևի գծապատկերից:

Ամփոփում

Այս զեկույցը վերանայել է ՉԼՄ-ների և հանրության կողմից հանրային հաստատություններից հավաքագրված հանրային տեղեկատվության տվյալները 2023 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2024 թվականի հուլիսի վերջ ընկած ժամանակահատվածում:

Պետական գերատեսչությունների, լրատվամիջոցների և քաղաքացիների կողմից հանրային տեղեկատվության հարցումներին տեղեկատվություն չտրամադրելը լուրջ անհանգստության պատճառ է հանդիսանում թափանցիկության, հաշվետվողականության և ժողովրդավարական սկզբունքների առումով: Ստեղծված իրավիճակը զգալիորեն ազդում է պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահության կորստի վրա, ինչն իր հերթին խաթարում է ժողովրդավարությունը և քաղաքացիների մասնակցությունը ժողովրդավարական գործընթացներին: Պատասխանատվության սկզբունքի անտեսումը սահմանափակում է լրագրողների և քաղաքացիների՝ կառավարության գործունեությունը վերահսկելու հնարավորությունը: Թափանցիկության բացակայությունը կարող է պարարտ հող ստեղծել կոռուպցիայի և իշխանության չարաշահման համար: Այս ամենը խախտում է օրենքը, քաղաքացիների ու լրատվամիջոցների իրավունքները, ինչպես նաև խոչընդոտում է երկրի ժողովրդավարական զարգացմանը:

Լրատվամիջոցների համար հանրային տեղեկատվության հասանելիության սահմանափակումը կարող է դիտվել նաև որպես լրատվամիջոցի վստահությանն ու հեղինակությանը վնասող գործողություն: Յուրաքանչյուր լրագրողական աշխատանք, որը, կախված իր թեմայից, պահանջում է հանրային տեղեկատվության մշակում և վերլուծություն՝ հանրային տվյալներ, եթե հրապարակվում են առանց նյութի այս մասի, լսարանի մոտ անվստահություն առաջացնելու վտանգ է սպառնում: Ուստի պատասխանատու լրագրությունը պետք է պատասխանատու միջավայր ստեղծի հանրային հատվածի կողմից:

Քաղաքացիների կողմից հանրային տեղեկատվության հարցումների ցածր մակարդակը վկայում է այն մասին, որ անհրաժեշտ է բարձրացնել հանրային իրազեկվածությունն ու տեղեկացվածությունը այս խնդրի վերաբերյալ, որպեսզի քաղաքացիները, ինչպես լրատվամիջոցները և քաղաքացիական հասարակությունը, ակտիվորեն պահանջեն հանրային տեղեկատվություն:

Այս զեկույցի արդյունքները ընդգծում են հանրային տեղեկատվության հասանելիությունը բարելավելու հրատապ անհրաժեշտությունը: Դա պետք է հիմնված լինի տեղեկատվության ազատության սկզբունքների կատարման համար քաղաքական կամքի վրա, որի ժամանակ կներդրվեն օրենքի կիրառման արդյունավետ մեխանիզմներ, ինչպես նաև կորոշվի հանրային տեղեկատվության չիրապարակման դեպքում պատասխանատվության հարցը: Ուշադրության է արժանի նաև օրենսդրական փոփոխության հարցը, մասնավորապես, տարիներ

առաջ քաղաքացիական սեկտորի մշակած «Տեղեկատվության ազատության մասին» օրենքի նախագիծը արժանացել է անկախ և առաջատար փորձագետների ամենաբարձր գնահատականին: Սակայն, չնայած ստանձնած պարտավորությանը, իշխող կուսակցությունը չընդունեց նշված օրինագիծը: Ըստ այդմ, առկա օրենսդրական դաշտի բարելավման առումով անհրաժեշտ է նախաձեռնել վերոնշյալ օրենքի նախագիծը և ընդունել այն ավելի կարճ ժամկետում՝ լրատվամիջոցների, քաղաքացիական սեկտորի և շահագրգիռ կողմերի ներգրավմամբ: